

Sygn. akt I ACa 361/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 listopada 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia Marzena Konsek- Bitkowska

Protokolant: Marta Grzeszczyk

po rozpoznaniu w dniu 21 listopada 2022 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa A. D.

przeciwko R. Bank (...) z siedzibą w W., oddział w Polsce z siedzibą w W.

o zapłatę i ustalenie

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 7 stycznia 2022 r., sygn. akt XXVIII C 589/21

uchyla zaskarżony wyrok w całości, znosi postępowanie w zakresie posiedzenia niejawnego z dnia 7 stycznia 2022 r. i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Marzena Konsek- Bitkowska

Sygn. akt I ACa 361/22

UZASADNIENIE

Powód A. D. domagał się zasądzenia od strony pozwanej kwoty 144 748,37 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od kwoty 143 730, 92 zł od dnia 18 września 2019 r. oraz od kwoty 1 017,45 zł od 24 października 2020 r. - do dnia zapłaty, jak również ustalenia nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu nr (...) zawartej 24 września 2008 roku między stronami. Ponadto zgłosił żądanie ewentualne. Domagał się również zasądzenia na swoją rzecz od pozwanego kosztów procesu.

Pozwany R. Bank (...) z siedzibą w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie kosztów procesu. Zakwestionował powództwo co do zasady, jak i co do wysokości oraz podniósł zarzut przedawnienia.

Wyrokiem z dnia 7 stycznia 2022 r. wydanym na posiedzeniu niejawnym Sąd Okręgowy w Warszawie w całości uwzględnił główne żądania pozwu i obciążył pozwanego kosztami procesu.

Powyższy wyrok zaskarżył pozwany w całości.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił w zakresie przepisów prawa procesowego naruszenie art. 233 § 1 k.p.c., art. 235² § 1 pkt 2,3 i 5 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c., art. 227 k.p.c. w zw. z art. 299 k.p.c. oraz art. 235² § 1 pkt 2,3 i 5 k.p.c., art. 327¹ § 1 ust. 1 k.p.c.

Pozwany zarzucił ponadto naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.: art. 189 k.p.c., art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 1 i § 3 k.c. oraz art. 65 k.c., art. 385¹ § 1 k.c. w związku z art. 4 ust. 2 Dyrektywy Rady 93/13, art. 65 k.c. i art. 69 Prawa bankowego art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c.; art. 385¹ § 1 i § 2 k.c. w zw. z art. 58 § 1 k.c.; art. 56 k.c. w zw. z art. 58 § 1 k.c. w zw. z art. 358 § 2 k.c. w zw. z art. 69 ust. 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe w zw. z art. 6 ust. 1 Dyrektywy Rady 93/13, art. 385¹ § 2 k.c. w związku z art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13 oraz w związku z motywem dwudziestym pierwszym Dyrektywy 93/13; art. 65 § 2 w zw. z art. 58 § 1 k.c.; art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 i 2 k.c., art. 411 pkt 2 i 4 k.c.; art. art. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r., o zmianie ustawy - prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw w zw. z art. 69 ust. 3 prawa bankowego i art. 75b prawa bankowego.

Pozwany wniósł o zmianę wyroku przez oddalenie powództwa i zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu za obie instancje.

Powód wniósł o oddalenie apelacji oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie przez uchylenie zaskarżonego wyroku i zniesienie postępowania w sprawie w zakresie posiedzenia niejawnego z dnia 7 stycznia 2022 r., doszło bowiem do nieważności postępowania przed sądem I instancji.

Sąd Apelacyjny ustalił mianowicie, że jakkolwiek strona powodowa wносиła o rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym, to jednak strona pozwana w pierwszym piśmie procesowym - odpowiedzi na pozew - zawarła wniosek o przeprowadzenie rozprawy (k. 84).

Sąd Okręgowy zignorował ten wniosek i w dniu 6 sierpnia 2021 r. wydał zarządzenie (k. 226) o skierowaniu sprawy na posiedzenie niejawne, podając jako podstawę tego zarządzenia art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 3 ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID 19 innych chorób zakaźnych oraz wywołanych innymi sytuacjami kryzysowymi

Pismem procesowym z dnia 2.11.2021 r. (k. 242) pozwany zażądał reasumpcji powyższego zarządzenia, wniósł o przeprowadzenie rozprawy zdalnej i jednocześnie, zgłosił zastrzeżenie w trybie art. 162 k.p.c. (k. 242 v.).

Sąd Okręgowy postanowieniem z 5 stycznia 2022 r. oddalił wniosek pozwanego o reasumpcję (k. 254) i w dniu 7 stycznia 2022 r. wydał wyrok na posiedzeniu niejawnym.

Sąd Apelacyjny wskazuje, że w okolicznościach rozpatrywanej sprawy wniosek pozwanego o przeprowadzenie rozprawy był dla Sądu I instancji wiążący.

Prawo stron do jawnego rozpoznania sprawy przez sąd jest gwarantowane w Konstytucji RP (art. 45 ust. 1), która jednocześnie przewiduje, w jakich przypadkach możliwe jest odstępstwo od zasady jawności postępowania sądowego (ust. 2). Ta konstytucyjna zasada znajduje odzwierciedlenie w art. 9 ust. 1 k.p.c., zgodnie z którym rozpoznawanie spraw odbywa się jawnie, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

W niniejszej sprawie nie zaistniał natomiast wyjątek, który umożliwiłby sądowi rozpatrzenie sprawy na posiedzenie niejawnym.

Nie jest wystarczające przekonanie Sądu I instancji, że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne. Wobec wniosku pozwanego o rozprawę, decyzja sądu o skierowaniu sprawy na niejawnie nie mogła mieć postawy w treści art. 148¹ § 3 k.p.c., skoro pozwany nie uznał powództwa. Niedopuszczalne jest rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym, jeśli strona w pierwszym piśmie procesowym złożyła wniosek o przeprowadzenie rozprawy.

Decyzja o rozpoznaniu sprawy na posiedzeniu niejawnym nie znajdowała także podstawy prawnej w powołanym przez Sąd Okręgowy art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 3 ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID 19 innych chorób zakaźnych oraz wywołanych innymi sytuacji kryzysowych, który to przepis Sąd I instancji powołał w zarządzeniu. Nie zachodziły bowiem wskazane w tym przepisie przesłanki, od których zaistnienia uzależniona jest możliwość rozpoznania sprawy i wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym. Powyższy przepis ustanawia z uwagi na sytuację pandemiczną wyjątek od obowiązku przeprowadzenia rozprawy i przez to ogranicza prawo stron do rozpoznania sprawy na posiedzeniu jawnym, wobec tego powinien on być wykładany wąsko.

Powyższy przepis, w brzmieniu obowiązującym od dnia 3 lipca 2021 r., jasno wskazuje przesłanki, które muszą być spełnione, aby dopuszczalne stało się przeprowadzenie posiedzenia niejawnego. Przesłanki te muszą być ponadto spełnione łącznie.

Po pierwsze, takie zarządzenie może być wydane jedynie wówczas, gdy obiektywnie nie można przeprowadzić posiedzenia zdalnego. Tymczasem Sąd Okręgowy nie wskazał ani w treści zarządzenia, ani w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku żadnych okoliczności, które mogły świadczyć o tym, że nie można było w dniu 7 stycznia 2022 r., a tym bardziej w okresie kilku miesięcy od dnia wydania zarządzenia o posiedzeniu niejawnym do dnia jego przeprowadzenia (tj. od 6 sierpnia 2021 r. do 7 stycznia 2022 r.) przeprowadzić zdalnej rozprawy. Sądowi Apelacyjnemu nie są także znane z urzędu żadne tego rodzaju okoliczności. Przeciwnie, urzędowa wiedza Sądu Apelacyjnego wskazuje na pełne możliwości stosowania się przez Sąd I instancji do wprowadzonego ustawą Covidową trybu zdalnego.

Po drugie, zgodnie z powyższym przepisem takie zarządzenie może być wydane jedynie wówczas, gdy przeprowadzenie rozprawy lub posiedzenia jawnego nie jest konieczne. Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie można stwierdzić, że została spełniona również ta druga przesłanka z art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 3 ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID 19 innych chorób zakaźnych oraz wywołanych innymi sytuacji kryzysowych. Sąd Okręgowy nie wskazał żadnych okoliczności, które miałyby uzasadniać taki wniosek w sytuacji, gdy zgłoszone zostały osobowe źródła dowodowe, w tym wnioskowano o przesłuchanie strony powodowej. Podkreślić jednak trzeba, że nawet przekonanie Sądu Okręgowego, że dostatecznym materiałem dowodowym są zgromadzone w aktach dokumenty i że nie ma potrzeby przesłuchania świadków ani stron, nie może samodzielnie usprawiedliwiać wyrokowania na posiedzeniu niejawnym, jeżeli nie zaistniała obiektywna przeszkoda do przeprowadzenia rozprawy on-line.

W okolicznościach niniejszej sprawy nie można zatem uznać, by ww. przepis szczególny dawał podstawy do rozpoznania sprawy i wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym z pominięciem treści art. 148¹ § 3 k.p.c.

Wydanie wyroku na posiedzeniu niejawnym, pomimo niezastnienia ku temu ustawowych przesłanek, prowadzi do nieważności postępowania z uwagi na pozbawienie obu stron procesu możliwości obrony ich praw w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c., co stanowi okoliczność uwzględnianą przez sąd odwoławczy z urzędu stosownie do art. 378 § 1 k.p.c. (por. wyrok Sąd Najwyższego z 17 maja 2021 r. (...) 1/21, wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 14 czerwca 2018 r., I AGa 119/18). Uniemożliwia ono bowiem stronom przedstawienie swoich stanowisk bezpośrednio sądowi, w formie ustnej na jawnej rozprawie. Jawność jest istotną gwarancją procesową, której nie może w pełni zastąpić zarządzenie wymiany pism procesowych pomiędzy stronami, co uwidacznia się szczególnie w sytuacji takiej, jak w rozpatrywanej sprawie, gdzie sąd dodatkowo pominął wniosek o przesłuchanie strony powodowej na okoliczności istotne dla rozpoznania sprawy.

Mając na uwadze powyższe uchybienia Sąd Apelacyjny uznaje, że postępowanie przez Sądem Okręgowym w dniu 7 stycznia 2022r. dotknięte było nieważnością. Nieważność postępowania z przyczyn określonych w art. 379 pkt 5 k.p.c. zachodzi wówczas, gdy strona zostaje faktycznie pozbawiona możliwości działania. Ocena takiego zdarzenia wymaga dostrzeżenia, czy sąd naruszył przepisy prawa procesowego oraz czy uchybienie to miało wpływ na możliwość działania strony, a więc czy istniał związek przyczynowy między naruszeniem przepisu, a pozbawieniem możliwości działania. Dodatkowo należy uwzględnić, czy mimo zaistnienia tych dwóch przesłanek strona mogła bronić swoich praw (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 3 lutego 2010 r., II CSK 404/09; z dnia 16 lipca 2009 r., II PK 13/09). Zarządzenie Sądu Okręgowego o rozpoznaniu sprawy na posiedzeniu niejawnym bez wątpienia wydane zostało z naruszeniem prawa i godziło w prawo stron do jawnej rozprawy, na której mogłyby one przedstawić sądowi swoje stanowisko. Nie zastępuje tej możliwości w pełni procedura pisemna.

Z tych względów Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji na podstawie art. 386 § 2 k.p.c. Na marginesie Sąd Apelacyjny wskazuje, że Sąd Okręgowy odwrócił także kolejność swoich czynności, najpierw pomijając wnioski dowodowe postanowieniem z dnia 6 sierpnia 2021 r. (k. 225), a następnie zarządzeniem z tej samej daty wzywając strony, aby wypowiedziały się co do określonych kwestii spornych lub niejasnych dla sądu (pkt. 5 tiret 3 oraz punkty 6 i 7). Tymczasem prawidłowo stosując zasady postępowania cywilnego Sąd powinien najpierw ustalić zakres istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności spornych, gdyż to okoliczności sporne wyznaczają zakres niezbędnego postępowania dowodowego. Zatem dopiero po ustaleniu, które okoliczności faktyczne są kwestionowane przez jedną ze stron, Sąd jest w stanie ocenić przydatność zgłoszonych wniosków dowodowych. Niewątpliwie Sąd ma prawo wydawać postanowienia dowodowe na posiedzeniu niejawnym, wobec czego nie było podstaw do zniesienia postępowania także w zakresie posiedzenia z dnia 6 sierpnia 2021 r. Nie zwalnia to jednak Sądu Okręgowego z ponownej rozważnej oceny, czy wszystkie jego decyzje dowodowe były trafne.

Marzena Konsek-Bitkowska